

ΓΡΑΦΟΥΝ - ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ» Ο Τάσος Σακελλαρόπουλος

Media: ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ **Page:** 1,55 **Published at:** 28-07-2024
Author: **Surface:** 1613.13 **Circulation:** 14860
Subjects: cm²

ΓΡΑΦΟΥΝ - ΜΙΛΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

Ο Τάσος Σακελλαρόπουλος μιλάει για το βιβλίο του όπου αναλύει τον ρόλο του στρατού το 1912-40. **Τέχνες & Γράμματα, σελ. 15**

Η καθόριση των οθωμανικών που συμμετείχαν στο αποτυχημένο κίνημα της 1ης Μαΐου 1935... Ο Βενιζέλος και ο Πλαστήρας πέτυχαν το ανάποδο των προσδοκιών τους. Επανήλθε ο βασιλιάς, αποτάθηκαν όλοι οι βενιζελικοί οθωμανικοί και ο στρατός περιήλθε στην παρατήρηση του θρόνου έως το 1974...

Απ' τον Πλαστήρα... στον «γύψο»

Ο σφικτός εναγκαλισμός της πολιτικής με τους στρατώνες αρχίζει από την εποχή του Δικασμού και φτάνει μέχρι τη χούντα

Συνέντευξη στον **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Λίγες ημέρες μετά την κυκλοφορία του βιβλίου του «Εθρην, πόλεμος, πολιτική, συνομοσίες. Οι Έλληνες αξιωματικοί, 1935-1945» (εκδ. Πατάκη), ο ιστορικός Τάσος Σακελλαρόπουλος, υπεύθυνος των Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη, δέχθηκε ένα τηλεφώνημα. «Ήταν ο Κωνσταντίνος Πλεύρης. Και μου λέει: "Διαλέξετε επιτέλους γιατί εκμύησε τον Πλαστήρα και όχι τον Παπαδόπουλο"»;

– **Και τι του απάντησε;**
– Χωρίς εξηγήσεις, του είπα ότι εκτιμώ τον Πλαστήρα επειδή ήταν ανδριόταλης: αντίθετα, ο Παπαδόπουλος ήταν ανδρείος, παρακμήνι ακόμα και τη δική του ιεραρχία. Δουλεύει για λογαριασμό του και για τη διεύθυνση του μετεμφυλιακού ανάπαρτου εσωτερικού εκθροί. Το πολιτικό φαντάσματός του μετά τον Εμφύλιο απορρίπτει το Κέντρο και διαίρει τον αστικό κόσμο σε καλούς και κακούς, σε συννοσηπούς της Αριστεράς και σε γνήσιους εθνικοφρόνες.

– **Ενώ ο Πλαστήρας δουλεύει για τον Βενιζέλο.**
– Απολύτως, αλλά σε άλλες εποχές. Ο Πάγκαλος και ο Κονδύλης, παρότι βενιζελικοί, δουλεύουν για τον εαυτό τους. Ο Πλαστήρας κάνει τη κινήματα για τον Βενιζέλο στον οποίο πιστεύει. Παρόλ'αυτα εμπνέεται από την επέκταση των συμφώνων που κατάφερε ο Βενιζέλος στη δεκαετία 1912-1922. Ο Πλαστήρας έχει πίστη στο το δράμα των προσφύγων και τις βαθύτατες κοινωνικές πολιτικές ανάγκες του Μεσοπολέμου, όχι τον εαυτό του. Για να γυρίσει στη σύγκριση Πλαστήρα και Παπαδόπουλου, το 1967 υπάρχει μια απαιτούμενη πολιτική προοπτική μέσω εκλογών, μιας αστικής ανανέωσης μέσω του Κέντρου και αυτό ανταρτέρι ο Παπαδόπουλος. Επιβεβαιώνει δηλαδή, μέσω της δικής του ιδιότητος, τον απόλυτο παραγκωνισμό του αστικού Κέντρου που ίσχυε ήδη από το τέλος του Εμφυλίου. Ο Πλαστήρας κινήθηκε σε άλλο πλαίσιο, σε άλλες εποχές.

– **Στο βιβλίο του, ο Τ. Σακελλαρόπουλος (παλιός φίλος, έζησε και ο εγκόλιος μεταξὺ μας) εκκινεί ο χρονικό των παρεμβάσεων του**

«Είκοσι πέντε χρόνια πριν το 1935 εδραιοθήκη μια συνθήκη που ήθελε τον στρατό πολιτικό εργαλείο», λέει ο ιστορικός Τάσος Σακελλαρόπουλος, υπεύθυνος των Ιστορικών Αρχείων του Μουσείου Μπενάκη.

Η ουσία είναι ότι υπονομεύει θεσμικά και δημοκρατικές διαδικασίες. Σωστό;

– Προφανώς και τις υπονομεύει. Δυστυχώς, από το 1912 έως το 1940 έχουμε μια χώρα όπου όποια παράταξη δεν ελέγχει τον στρατό, δεν μπορεί να κάνει μεταρρυθμίσεις, εάν έχει πρόθεση να κάνει έλλαδα. Αυτό είναι εκ των πραγμάτων διυόστρο και να το συζητάμε μόνο. Ο Παπατασιασμός στην αστική Δημοκρατία, όταν κυβερνάει στη δεκαετία του 1920 χρειάζεται τον στρατιωτικό μηχανισμό του Κονδύλη για να σταθεί πολιτικά και παραρρυθμιστικά.

– **Ο Βενιζέλος αντιλαμβάνεται ήδη από το 1910 ότι ο θρόνος και η παράταξη του μέσω του στρατού ελέγχει πολιτικά τη χώρα. Απαντά σε αυτό μέσω από τη δημιουργία μιας θαρραλέας εξωτερικής πολιτικής, βαλκανικών συμμαχιών και στη συνέχεια ευρωπαϊκών συμμαχιών, με τον Δικασμό. Κεντρικός άξονας αυτής της ενέργειας ήταν η συγκρότηση, μέσω πολεμικής δράσης, ενός σώματος αξιωματικών που θα τον στηρίξει στον κοινοτικό πολιτικό έλεγχο υπέρ των μεταρρυθμίσεων (κρατικός θεσμός, παιδεία, υγεία, πολεοδομία και πολλά άλλα) και θα τον στηρίξει στις διεθνείς διαπραγματεύσεις υπέρ της επέκτασης των συνόρων. Αντιστοίχως, οι αξιωματικοί αυτοί, όσοι επιζήσαν τον πόλεμο, θα αποκτήσουν υψηλότατο πατριωτικό κύρος και δυνατότητα κοινωνικής ανόδου».**

– **Το βιβλίο όμως ξεκινάει το 1935. Γιατί;**

– Γιατί για είκοσι πέντε χρόνια πριν το 1935 εδραιοθήκη μια συνθήκη που ήθελε τον στρατό πολιτικό εργαλείο, ελεγχόμενο και από τις δύο αστικές παρατάξεις, τον θρόνο και τον βενιζελισμό. Το 1935, εγκαθιδρύεται μια νέα κατάσταση η οποία θα ισχύσει έως και τη δικτατορία του 1967: ο στρατός θα διασπαστεί αναμφισβήτητα στον βασιλικό και στην παρατάξη του. Και εκεί θα πρέπει να ανήκει μια ολόκληρη η χώρα. Επίσης από το 1935 κάνει την εμφάνισή του ο τρίτος δυναμικός παίκτης, η κομμουνιστική Αριστερά που διαμορφώνει εντελώς νέες συνθήκες. Με το αποτυχημένο κίνημα του 1935, ο Βενιζέλος και ο Πλαστήρας πέτυχαν το ανάποδο των προσδοκιών τους.

Αντί να σώσουν με εξωθεσμικό τρόπο τη Δημοκρατία, πέτυχαν το αντίθετο. Επανήλθε ο βασιλιάς, αποτάθηκαν όλοι οι βενιζελικοί αξιωματικοί και ο στρατός περιήλθε στην παρατήρηση του θρόνου έως το 1974.

– **Με τον πόλεμο του 1940 γίνεται κάτι οξυμωρο: μια συσπειρωση πίσω από ένα δικτατορικό καθεστώς.**

– **Ναι*** είναι καταπεστικό ένα πολιτικό ριχό καθεστώς του οποίου η πολεμική προετοιμασία δεν είναι καθόλου κακή. Επίσης, ανεξαρτήτως καθεστώτος, ο πόλεμος εκείνος συσπειρώνει τη δικαιοσύνη κοινωνία (ντόπιους και πρόσφυγες), ως εθνική και πατριωτική προσπάθεια.

– **Μετάφωδες έχει κάνει κάτι ακόμα πολύ καλό: αρκετές σχολές εφέδρων αξιωματικών. Πολύ σημαντικό διότι έτσι αλλάζει η λαϊκή σύσταση, η απήχηση και η λογική του στρατού το 1940-41: ο στρατός μάχεται με εφέδρους σε μεγάλο βαθμό, ενώ στις ανώτατες και ανώτερες θέσεις βρίσκονται οι παλιοί λοχαγοί και ταγματάρχες της Μικράς Ασίας που είναι πια στρατηγίη.**

– **Στο βιβλίο σου αφιερώνεις πολλές σελίδες στις πολεμικές επιχειρήσεις της Αλβανίας και της Κρήτης. Γιατί;**

– **Στις επιχειρήσεις εξέλιξοσε τα άμεσα και έμμεσα η σχέση του στρατού με την ευρεία κοινωνία, με την έλιτ της κοινωνίας, με την πολιτική έλιτ. Οι επιχειρήσεις συνδέουν τον στρατό με την κοινωνία: οι νίκες, οι ήττες, ο ενθουσιασμός, η επιβεβαίωση, οι ελπίδες, ο θάνατος. Το 1940-41 ο στρατός ανασυγκροτείται ηθικά και αποκτά και πάλι το λαϊκό έρεισμα που είχε χάσει το 1922. Πρώτη φορά συνυπάρχουν και πολεμούν στις ίδιες μονάδες πρόσφυγες και ντόπιοι. Συνυπαρξη αδύνατη έως τότε. Υπάρχει η αρχή μιας κλιμακωτής ομοψυχίας. Αυτό ανανεώνει τη νοσηρία της κοινωνίας υπέρ του στρατού και αυτό ομοψυχίζει τις σχέσεις. Εάν δεν παρουσιαστούν οι επιχειρήσεις μέσω από αυτό το πύρισμα, τότε δεν εγγυηται η ευρεία πολιτική και κοινωνική διάσταση του στρατού.**

– **Η Μάχη της Κρήτης τι σηματοδοτεί;**
– Σηματοδοτεί παγκοσμίες

την αρχή της λαϊκής αντίστασης. Είναι το πρώτο έμπρακτο στοιχείο αυτού του κινήματος, οι πολίτες να βγαίνουν από τα σπίτια τους και να πολεμούν στρατιώτες. Οι Γερμανοί προσβλήθηκαν βαρύτερα. Ο Ιλέςος τη σημαία την κατεβάζει από την Ακρόπολη μια εβδομάδα μετά την Κρήτη* δεν είναι τυχαίο. Το πνεύμα της μεγάλης αντάσεως.

– **Στη Μέση Ανατολή τι έχουμε;**
– Συγκροτείται ο στρατός σε νέες βάσεις και σε μια προσπάθεια των Βρετανών να έχει ισχυρή αστική πολιτική σύνθεση και εκπροσώπηση στην ηγεσία του. Αυτό διότι υπάρχει πάλειν ο εισορητής της Αριστεράς.

– **Στην ελληνική περιπτώση, διαγράφονται τρεις άξονες. Ο φιλοβασιλικός-μεταξικός, ο επανακαμψας κεντρώος και ο κομμουνιστικός. Και οι τρεις, χωρίς να το δηλώνουν εσημόμως, σχεδιάζουν από την αρχή του πολέμου να αποκτήσουν τον έλεγχο του στρατού για να μωροέσουν μέσω αυτού να ελέγξουν την Ελλάδα μετά την απελευθέρωση. Στη Μέση Ανατολή, το μεγάλο διακόβημα είναι να μην περάσει ο στρατός σε άλλα χέρια εκτός από εκείνα του θρόνου και όχι να υπάρξει μια αστική πολιτική προοδευτική σύνθεση και η θεμελίωση ενός σύγχρονου στρατού βασημένου στον επαγγελματισμό αντί στην πολιτική συνομοσία.**

– **Μετά το κίνημα του 1944, οκμηματίζεται η ΙΙΙ Ορεινή Ταξιαρχία. Η οποία διακρίνεται στο Ριμνι της Ιταλίας και συμμετέχει στα Δεκεμβριανά.**

– **Στα Δεκεμβριανά, όταν οι Βρετανοί κατά τις πρώτες ημέρες που μωζόνται από την Ελλάδα σχεδιάζουν την αποχώρηση των μονάδων τους από την Αθήνα και την εγκατάστασή τους στην ασφαλή φιλιρική ακτή έως ότου έρθουν οι ενωχόλυμους τους από την Ιταλία, ο Τσακαλώτος επιτάξει την παραμονή της ταξιαρχίας στην Αθήνα. Απορησισμένος να υπερασπιστεί την Αθήνα με κάθε κόστος για την ταξιαρχία, διαχωρίζει τη θέση του από τις ελληνικές μονάδες που υπηροτούν οι συνεργαζόμενοι με τις κατοχικές δυνάμεις, άνδρες των Ταγματα Ασφαλείας.**

– **Η Ορεινή Ταξιαρχία, κατά κάποιο τρόπο, θέτει τις νέες βάσεις του πρώτου μισού του 20ού αιώνα.**

στρατό. Το ενδιαφέρον εδώ είναι ότι στο εσωτερικό της έχει ανάμεικτα στοιχεία από τον Ιερό Δεσμό Ελλήνων Αξιωματικών (ΙΔΕΑ) αλλά και πολλούς που αργότερα αντισταθόθηκαν στη χούντα.

– **Αντιφασκικό: ο ΙΔΕΑ είναι συνδεόμενος με την 21η Απριλίου. Ο Παπαδόπουλος δεν ήταν μέλος του;**

– **Ήταν από νωρίς, ναι. Ο ΙΔΕΑ εγκατέστησε την αντιπολιτική νοσηρία, τη συνομοσία εντός του ελληνικού στρατού. Εγκατέστησε τη νοσηρία που εδραιοθήκη στην περίοδο 1935-1945 και που θα οδηγήσει στη χούντα του 1967. Το ενδιαφέρον είναι ότι εντός της Ταξιαρχίας θα συγκροτηθεί η αφετηρία της συνομοσίας ενώ εντός της Ταξιαρχίας θα διαμορφωθούν πολλοί από τους πλέον καινοί επαγγελματίες του ελληνικού στρατού οι οποίοι αντισταθόθηκαν και στη δικτατορία.**

– **Το βιβλίο τελειώνει πάντως το 1945.**

– **Καλά να είμαστε, θα ακολουθήσει κι άλλο. Πάντως η νοσηρία που θα συγκροτηθεί μετά τον Εμφύλιο είναι έτοιμη ήδη από το 1945, όπως έτοιμη είναι και η νοσηρία του 1967. Είναι ένα κοινό πλαίσιο. Ο Παπαδόπουλος πατάει πάνω σε αυτό το πνεύμα. Ουσιαστικά μέσα από αυτό το βιβλίο αφηρομύη για το πώς δεν μωροσε το Κέντρο να ελέγξει τον στρατό μετά τον Εμφύλιο και κατ' επέκταση το κράτος.**

Η στρατιωτική κοχίς ήταν απορρίπτη για την πολιτική έλιτ κατά το πρώτο μισό του 20ού αιώνα.